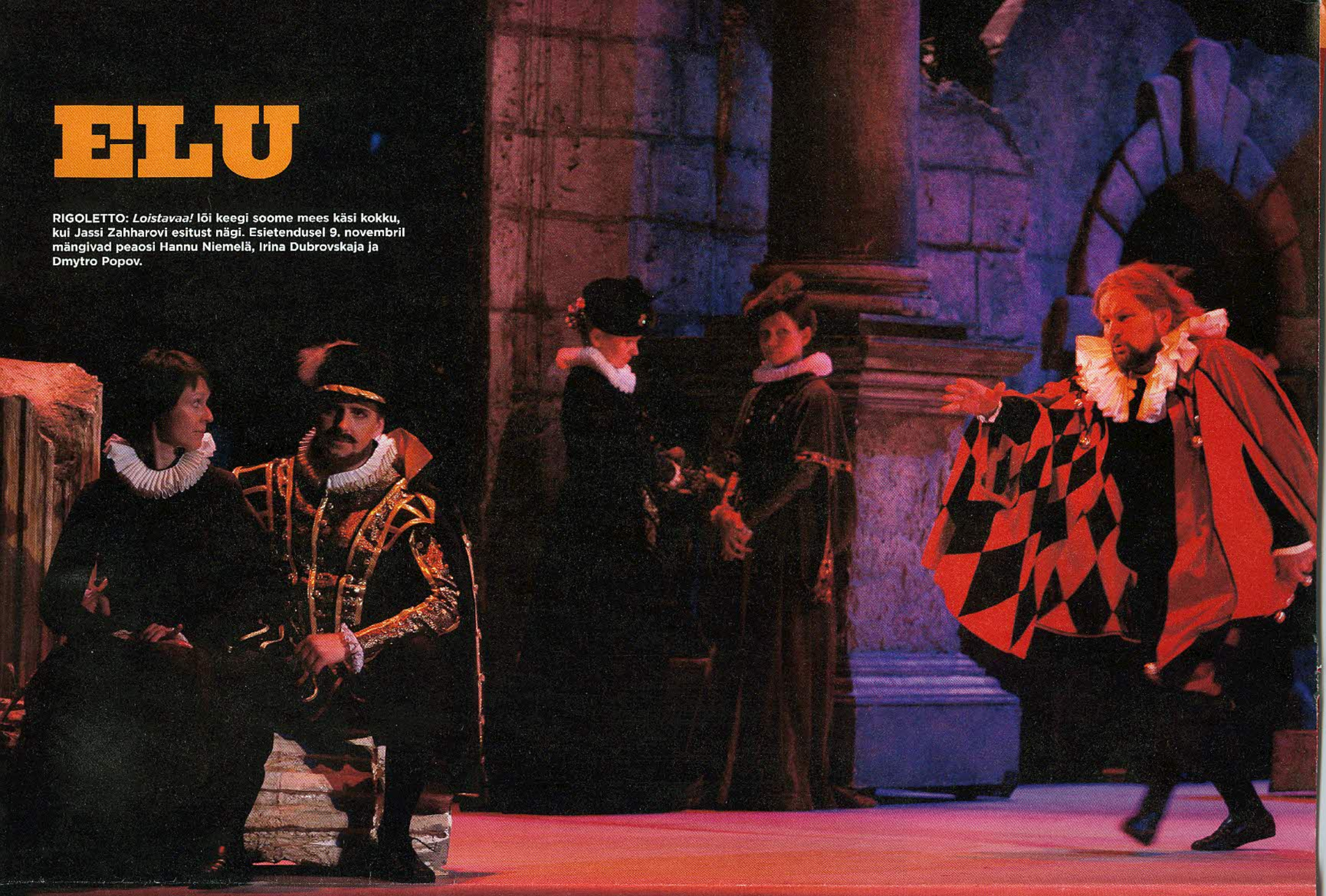

ELU

RIGOLETTO: *Loistavaa!* löi keegi soome mees käsi kokku, kui Jassi Zahharovi esitust nägi. Esietendusel 9. novembril mängivad peaosi Hannu Niemelä, Irina Dubrovskaja ja Dmytro Popov.

RIGOLETTO SEIKLUSEL

RIGOLETTO SEIKLUSE

Ekspress passis nädal aega Rahvusooper Estonia lavatagustes sfäärides ja uuris, kuidas sünnib teatriime.

Madis Jürgen

madis@ekspress.ee

“Üll-le!!!” kõmised Estonia koridorides sügav bass.

Riietajate ülemus Ülle Kogerman jookseb riidelaost alla (ladu on kuskil tükk maad kõrgemal kui meeste garderoobid), käed on tal üleval, mõlemas käes riidepuud pikkade hõljuvate mantlitega.

Mati Palmi arvates on saapad, mis Ülle talle tõi, ilmselgelt väiksed.

Ülle (nagu koolieelikule): “Matikene, kallikene, need on su enda vanad kingad!”

Palm on umbusklik.

Ülle (samas võtmes): “Matikene, kallikene, nendega sa tegid ju Don Carlost!”

Palm vaatab – vist tegi jah!

“Ülle!!!” väristab keegi kõrges registris. “Jaa!”

“Ülle, kas mingi mõök ka tuleb või mõõka ei tule?”

“Ülle, T-särki oleks vaja!”

“Ülle, sulle on telefon!”

“Üll-le-üll-le-üll-le-üll-le...”

Tund aega enne etenduse algust, kell kuus, peavad puhtad riided olema näitlejate garderoobiuste taga valmis. See on Ülle ja tema osakonna ülesanne.

Ja veel on tema ülesanne olla psühholoog – kuulata ära mured (enamasti on need kodus), noogutada ja anda vaikiv nõusolek;

ja mõnda patsutada (“küll see kilokene maha tuleb!”) ja teist julgustada (“ära muretse, küll aegamööda kosud!”).

Ülle: “No on eputrillad!!! Üks oli praegu maikaväel, tõmbas särki põlvini, ütles, et paneb kivilipsu ette ja nii lähebki! No ma ei või!!!”

PRODUTSENT MATI VAIKMAA ei lähe öhtul enne Estonia majast minema, kui kogu näitetseltskond on etenduse juhile üle antud.

Kell kaks päeval peaks Matil olema teada, kui keegi tulla ei saa – kas on haigeks jäänud või ei tule suust piuksugi häält või on mingi muu ootamatu õnnetus kaela sadanud.

“Ükspäev...” Mati ajab näpuga kalendris rida, “...see oli 23. oktoobril... veerand tundi enne “Viini vere” etendust küsib keegi, et kas Katrin Karismad on keegi näinud.”

(“See oli pärast seda, kui ta seal tantsude saatet välja kukkus!” lisab keegi täpsuse huvides.)

Mati: “No nii. Inspitsient helistas, et Katrin, kus sa oled. Ja ta ütles: ta on Tartus! Oli ära unustanud, et tal on etendus!”

Mati võttis ruttu kõne Sirje Puurale – see oli õnneks kodus –, hüppas autosse ja kihutas minema, nii et mustad jutid tee peal maas. Veerand tunniga oli Puura teatrisse toodud – ainult korra lipsati punase tule alt läbi – ja roll sai tehtud.

Karisma oli muidugi hirmus õnnetu ja

muretses, et mis nüüd temaga tehakse. Tegelikult keegi kuri ei olnud.

Mati Vaikmaa keerab silmad lae poole ja arvutab ja ütleb, et tema esimese kolme aastaga ei jäänud igatahes ükski etendus näitleja haigestumise pärast ära.

KUSKILT SEINA TAGANT KOSTAB “miia-miia-miia-miia!”. Lava taga on kõvasti saginat. Paljud käivad ringi mõtlike nägudega, veetpsid käes.

Rigoletto osatäitja Rauno Elp on kesken-dunud ja vaikne. Jassi Zahharov (samuti Rigoletto) oli hommikuses proovis teistsugune – seisis kullisside vahel, rääkis omaette, vahepeal raius: jama, jama! Jooksis paar sammu, seisatas, tegi siis äkitselt ootamatult väga kõva häält, seisatas, mõtles.

Soomest tulnud solist Sirkka Lampimäki, linalakk sopran, hüppab lava taga ringi, kallistab tüht, kallistab teist, teeb käega kõhu peal ringikujulisi liigutusi. (“Jännitävää, jännitävää!”)

Lavastaja Neeme Kuningas näeb ühel hetkel prožektorivihus välja nagu metsik väejuht Attila – on olemas selline idamaine ooperikangelane. Ja läheb lahti.

“TERE ÖHTUST KÕIGILE. KELL ON 17.57. Palun alustame “Rigoletto” peaproovi laval!” See on vastutav inspitsient Rein Taidla, kelle hääl näitlejad lavale kutsub. On teisipäev.

Rein Taidlal ei ole nii dramaatiline hääl, nagu on inspitsient Jüri Kruusil, kes oma hingeliste üleskutsetega kunagi tõsise panna korraldas.

“Tere öhtust, lugupeetud kolleegid! Mõni minut tagasi sai teatavaks asjaolu, et üks meie kolleeg, trupi liige ja hea sõber, kes peaks täna öhtul koos meiega laval üles astuma, on just nüüd, mõni aeg tagasi, veidi enne tänase etenduse algust ... (näitekoosseis oli juba ahastuse serval) otse teatri ees parkimisplatsil (ja mõni pigistas ilmselt silmad ka kõvasti kinni) ... parkinud oma auto valele kohale.”

Huhh-huhh.

Dirigent Arvo Volmer lööb loo lahti.

Ja siis juhtub midagi. Pöördlava ei liigu, arvuti jupsib.

Inspitsient: “Paus. Veerand tundi.”

“Kurat, kogu pinge läheb maha!” kirub keegi solistidest lava taga.

“Vanasti oli nii, et mehed keerasid vända ja lava liikus. Nüüd on meil hirmkallis arvuti ja...”

KORIDORIS TEEVAD ooperikoori liikmed enne lavale minekut aega parajaks, arutavad organisatsioonilisi küsimusi.

“Rahanumbrite kohta praegu veel täpselt ei tea...” ütleb juhi moodi daam.

“Millal targemaks saab?” küsib keegi mõtlikult.

“Tuleval nädalal... Aga ma tean, mida te tunnete!”

“Ei tea sa midagi!”

“Tean ikka küll!”

“Ei tea sa midagi!”

Naer.

FOTOD INGMAR MUUSIKUS

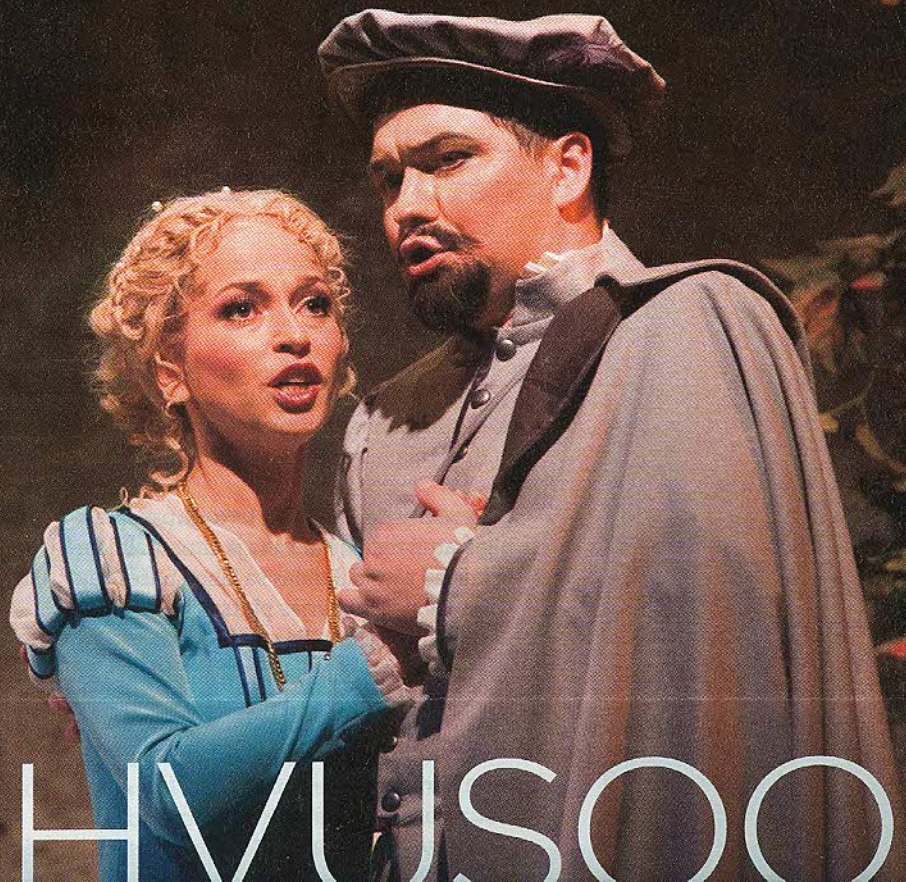
JUHIB MÄNGU:
Lavastaja Neeme
Kuningas ja Co.

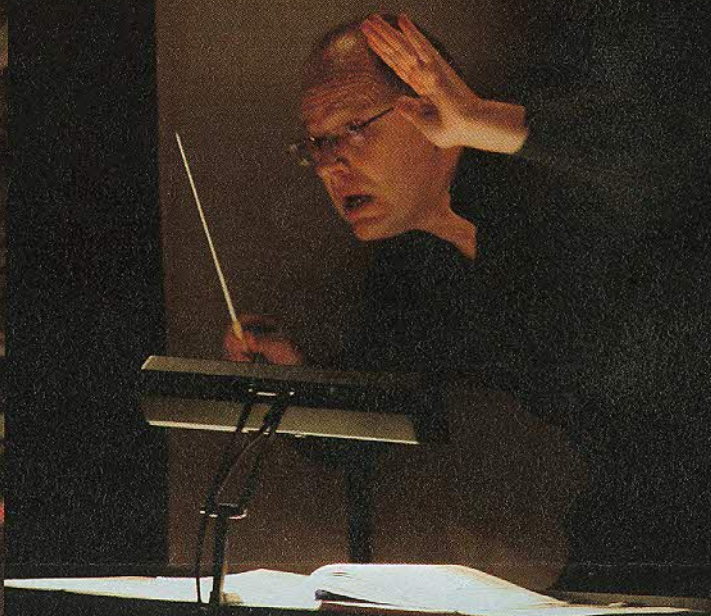
ELU

SAABAS PIGISTAB:
Riietaja Ülle ja solist Mati Palm.

NOORED JA ANDEKAD:
Angelika Mikk ja
Urmas Põldma.

LÖÖB TAKTI:
Peadirigent ja
loominguline juht
Arvo Volmer.

ED RAHVUSOOPERIS

ED RAHVUSOOPERIS

Arvuti saab joonde.

“No nii, lugupeetud orkester, läheme järgmisele katsele palun!”

KULISSIDE TAGANT NURGAST KOSTAB ühtlast, kuid intensiivset sisinat – nagu oleks suruõhuvoolik katki läinud ja ajaks õhku välja.

Tegelikult istub nurgas maas õbluke sopran **Angelika Miikk**, kes endamisi vaikselt viisistab. See on hingamisharjutus – lödvestava ja rahustava toimega.

Angelika Miku garderoobis, peegli küljes on kaks pisikest roosat märkmepaberit. Ühe peal seisab lüheldane trükitähtedega vormistatud avaldus: SA OLID VÄGA TUBLI! SINU AUSTAJA

Tekst teisel sildil (stiili järgi otsustades sama autori looming) kuulutab lakooniliselt: KALLIS ANGELIKA. SA OLID VÄGA ILUS!!!

Mõlemad sedelid on koostanud kaheksa-aastane noor daam **Ingel Marlen Miikk**, kes on need laused kirjutanud emale. Tuleb tunnistada, et tütar pole oma hinnangutes (ei esimeses ega teises) mööda pannud.

“Rigoletto” etenduses kehastab Angelika Rigoletto tütart Gildat, keda isa hirmsasti hoiab, aga kelle tapmises ta lõpuks enese teadmata osaleb.

NEEME KUNINGAS ütleb, et kui temale (Kuningale) öeldaks, et tee täna üks langevarjuhüpe, siis ta ei läheks. Ta on nii vana, et oskab karta. Angelika on noor, ei oska karta, aga roll on tõesti nõudlik ja raske. Gilda osa

on Angelikale esimene suurem roll ooperis ja Kuningas on mõnevõrra mures.

Ja Angelika õpetaja **Nadia Kurem** (kes mängib Gilda teenijat) kuulab kulisside taga iga nooti ja ma ei saagi täpselt aru, kelle pärast ta seal rohkem pabistab – enda või Angelika pärast.

DIRIGENT ARVO VOLMER laseb ennast vahepeal puldi taga nii madalaks, nagu tahaks vaadata, ega kopikas pole maha kukkunud.

(See juhtub siis, kui Gilda ja Rigoletto esimeses vaatuses duetti laulavad.) Ja vahepeal sirutab käed kõrgele üles, nagu peidaks kopika kõrgele kapi serva peale ära. Nägu enamasti morn.

Urmase Põldma, kes “Rigoletto” etenduses Gildat piirab, paneb lava taga veetopsi käest ära, toetab mõlemad käed vastu seinale ja pressib jalgu vastu maad nagu täisvereline ratsahobune enne kohtuniku kella. Ja läheb peale.

Kuningas sosistab: “Kuula, kuidas poiss laulab! Mulle tundub järjest rohkem, et ta laulab nagu Hendrik Krumm!”

Sel sügisel on Urmase osatäitmised olnud lihtsalt priimad, kiidab Kuningas. Kõrgushüpest võrdlust otsides – siamaani hüppas karjapoissi ja nüüd läks flopi peale üle!

Aga Urmasele oli jäetud terve hooaja peale ainult üks etendus, kus ta saab mängida Hertsogit. Üheksast etendusest seitset teevad külalissolistid.

Ja mõni päev tagasi käis Urmase ülemuste jutul: “Mis jama see on! Ma olen siin, kurat, kaks kuud proovi teinud! Milleks? Et anda hooajal üksainuke etendus!”

Et edasi minna, selleks peab laulja eten-

dustes kaasa tegema. Sa võid proovis särada, aga etenduse ajal oled maoli maas!

Kuningal on lihtne vastus: “Sa oled lihtsalt nii palju edasi arenenud – nüüd paneksite sulle rohkem osi.”

ENNE PEAPROOVI RÄÄKIS Urmase mulle garderoobis palgapoliitikast üldisemalt.

“Kui direktor võtab tööle keevitaja, siis peab see olema litsentseeritud, et tema peale võiks loota. Aga litsentseeritud keevitaja palk on 30 000. Ma pean laulma Hertsogi osa 16–17 korda järjest, et saada samasugust tasu nagu litsentseeritud keevitaja.”

Urmase on olnud sellele lähedal, et kogu see jama Estonias lõpetada. Lennukipiletid olid

“Ooperiteater on kultuurriigi üks atribuute. Kas see ka Eestis nii on või ei ole, on poliitikute või koalitsioonide harituse ja kultuuri küsimus.”
Neeme Kuningas

juba ostetud ja minek oli otsustatud, aga viimasel hetkel saadi Urmasel sabast kinni.

Urmase arutab:

“Tegelikult ka – miks ma peaksin laulma Saksamaal, kui ma oskan ja võiksin kasutada oma oskusi Eestis? Ma olen patrioot. Ma olen fraktsiooni Eesti Vabaks liige!!!

Meil on hea trupp. Inimesed käivad vä-

lismaalt vaatamas ja imestavad, et poleks iial uskunud, et meil lauldakse nii hästi. “Teil pole ainult laulupeod, teil on ka hea Rahvusoooper.”

Estonias saab Urmase kindlasti rohkem huvitavaid osi kui välismaal. “Rigoletto” etenduses on nii tema Hertsogil kui Angelika Gildal üks hitt teise otsa.

ARVO VOLMER EI VAATA VAHEPEAL üldse lavale, räägib üle öla kellegagi midagi tähtsat – üks käsi annab samal ajal vups, vups märku, millal lauljad oma suud lahti peavad tegema.

Aga valvsust kaotada on viga.

Sest järgmisel hetkel pöörab Volmer näo orkestri poole (see on mõnevõrra tusane) ja peab lüheldase noomiva kõne isikkoosseisu vasakule tiivale (seal paiknevad viiulid) ja teatab, mis inetusi nad vahepeal tegid

“Noh, oli ju hea?” küsin, kui Gilda aaria ühele pole saab.

“Oli küll... Aga saaks veel paremini!”

(Aga Nadia Kurem on selline, kes mitte kunagi ei kiida.)

Angelika on viimasel ajal hommikul kell seitse ärkanud, mehe ja lapse kodust välja saatnud ja harjutama hakanud. Giuseppe Verdi on Angelika arvates geniaalseim helilooja üleüldse. Ja Gilda on Angelika unelmate roll.

“Braavo!” Neeme Kuningas tuleb vaheajal Angelikat tänama.

“Aitäh, Angelika. See oli küps, see oli hea!”

KAKS MADDALENAT: Juuli Lill ja Helen Lokuta on mõlemad metsosopranid, aga nii isikupärased ja erinevad, et konkurentideks nad teineteist ei pea.

<< A 3

Ja mulle ütleb sosinal.

“Küünik nagu ma olen, ma poleks uskunud, et ta nii hästi teeb!”

ÜLLE JOOKSEB VAHEAJAL RINGI ja paneb läbihigistatud riideid kuivama ja annab lauljatele kuivad särgid. Kuidas sa lähed teises vaatuses lavale läbimärjas pintsakus!

Ta tahab teha kõik, et lauljad saaksid sisse elada ja et neil poleks kostüümide pärast muret, aga on ise ka pabinas. Ka riidetajatele on see peaproov.

Igasugu asju on juhtunud. Ükskord läks **Kaie Kõrb** lavale, selg paljas, sest Ülle ei saanud selja tagant haake kinni. Proovis tuli kõik välja, aga siis ei saanud. Ja Ülle nuttis lohutamamatult ja lahinal.

Sokid on ka pärast etendust sellised, et seisavad püsti.

Soola ja vee kadu pärast etendust on ikka tohutu – nagu labidamehel. Ainult et labidamehel ei lähe adrenaliini nii palju. Labidamees läheb õhtul koju, kukub voodisse ja magab nagu surnu. Laulja on kolm-neli tundi üleval, enne kui uni tuleb.

Jassi Zahharov kaotas näiteks Vargamäe-etendusega (Jassi mängib Pearut) poolteist kilo.

KAS ESTONIA TEATRI dekoraatorid saavad pangast laenu võtta, et endale maja ehitada?

Liina Laigu, kunstnik-dekoraator, hüüatab (ta osutub sopraniks): “Nalja teete või???”

Külli Root, dekoratsiooniosakonna juht: “Kolme pörsakese maja saame endale ehitada, mille tuul minema viib.”

Aga tunnustus ja motivatsioon?

Külli Root: “Eldor Renteri kavandatud “Kuningas üheks päevaks” dekoratsioon oli sel-

da, Rene sai jälle klassivennaga kokku. Ossa raisk, sul vist väga hästi ei lähe – ikka Estonias! imestas klassivend.

Rene meelest pole ta sellist klappi ja ansamblitunnetust varem tundnud kui viimasel paaril kolmel aastal Estonias

“Kui tunned, et tekib eriline kokkukõla, selline transitunne, õhus on mingi vibratsioon, mis hakkab mõjuma... Oi, see on hea!

ETENDUS SUJUB. Volmeri nägu on rahulolev.

Gilda on juba õnnetul kombel teise ilma saadetud.

Rigoletto on endast väljas.

Kõlavad vapustavad duetid ja kvartetid, üks ilusam kui teine.

Kümme minutit jääb etendust mängida, ja siis ...

Kell saab kümme, orkester tõuseb toolide koliseses püsti ja teatab, et tööpäev on läbi, nemad lähevad koju. Selle raha eest rohkem ei saa.

Rigoletto Rauno Elp on kuri. See oli tal ainuke võimalus enne pärisetendust orkestriga harjutada.

Angelika Mikk kerib grimeerija juures jalad istumise alla, sööb ära üratult suure õuna ja teatab, et pea on tühi, nagu oleks seitse tundi järjest tööd murdnud.

Urmas Põldma ütleb, et mingit pahan-dust küll vaja ei ole, aga me peaksime maksumaksjaga rahulikult aru pidama, et mida meil siis tegelikult vaja on. Võib-olla ei olegi Eesti Vabariigis ooperiteatrit vaja, kui seda ei suudeta kinni maksta.

Neeme Kuningas räägib vaikse ja tõsise häälega, et Estonias töötades on tal tulnud aastaid ennast motiveerida, et töötada jätkuvalt kahe kivi vahel.

Üks kivi on see, et otsustajatele lihtlau-setega ära seletada, et Estonia teater on Fes-

KAKS MADDALENAT: Juuli Lill ja Helen Lokuta on mõlemad metsosopranid, aga nii isikupärsed ja erinevad, et konkurentideks nad teineteist ei pea.

« A 3

Ja mulle ütleb sosinal.

“Küünik nagu ma olen, ma poleks uskunud, et ta nii hästi teeb!”

ÜLLE JOOKSEB VAHEAJAL RINGI ja paneb läbihigistatud riideid kuivama ja annab lauljatele kuivad särgid. Kuidas sa lähed teises vaatuses lavale läbimärjas pintsakus!

Ta tahab teha kõik, et lauljad saaksid sisse elada ja et neil poleks kostüümide pärast muret, aga on ise ka pabinas. Ka riieajatele on see peaproov.

Igasugu asju on juhtunud. Ükskord läks **Kaie Kõrb** lavale, selg paljas, sest Ülle ei saanud selja tagant haake kinni. Proovis tuli kõik välja, aga siis ei saanud. Ja Ülle nuttis lohutamatu ja lahinal.

Sokid on ka pärast etendust sellised, et seisavad püsti.

Soola ja vee kadu pärast etendust on ikka tohutu – nagu labidamehel. Ainult et labidamehel ei lähe adrenaliini nii palju. Labidamees läheb öhtul koju, kukub voodisse ja magab nagu surnu. Laulja on kolm-neli tundi üleval, enne kui uni tuleb.

Jassi Zahharov kaotas näiteks Vargamäe-etendusega (Jassi mängib Pearut) poolteist kilo.

KAS ESTONIA TEATRI dekoraatorid saavad pangast laenu võtta, et endale maja ehitada?

Liina Laigu, kunstnik-dekoraator, hüüatab (ta osutub sopraniks): “Nalja teete või???”

Külli Root, dekoratsiooniosakonna juht: “Kolme pörsakese maja saame endale ehitada, mille tuul minema viib.”

Aga tunnustus ja motivatsioon?

Külli Root: “Eldor Renteri kavandatud “Kuningas üheks päevaks” dekoratsioon oli selline, et kui eesriie eest ära läks, puhkes saalis aplaus. Vaat see oli tunnustus!”

Teisel poolajal käib Kuningas järjest rohkem lava peal ringi.

“Ärge tehke seal väga James Bondi!”

Üks Bondi-tegija on **Rene Soom**, noor bariton. Estonia solist, hea näitleja, hea laulja, Estonia patrioot. “Rigolettos” tal suurt osa pole, mängib aadlimeest, habe ees, ja näeb natuke sedamoodi välja nagu mõni mees Seelikuküttide ansamblist.

Mõned aastad tagasi sai Rene tänaval klassivennaga kokku. Klassivend küsis, et noh, kuidas läheb. Rene rääkis, et laulab Estonias. Klassivend imestas: ossa raisk, sul läheb siis küll hästi! Mõni aasta läks möö-

da, Rene sai jälle klassivennaga kokku. Ossa raisk, sul vist väga hästi ei lähe – ikka Estonias! imestas klassivend.

Rene meelest pole ta sellist klappi ja ansamblitunnetust varem tundnud kui viimasel paaril kolmel aastal Estonias

“Kui tunned, et tekib eriline kokkukõla, selline transitunne, õhus on mingi vibratsioon, mis hakkab mõjuma... Oi, see on hea!”

ETENDUS SUJUB. Volmeri nägu on rahulolev.

Gilda on juba õnnetul kombel teise ilma saadetud.

Rigoletto on endast väljas.

Kõlavad vapustavad duetid ja kvartetid, üks ilusam kui teine.

Kümme minutit jääb etendust mängida, ja siis ...

Kell saab kümme, orkester tõuseb toolide koliseses püsti ja teatab, et tööpäev on läbi, nemad lähevad koju. Selle raha eest rohkem ei saa.

Rigoletto Rauno Elp on kuri. See oli tal ainuke võimalus enne pärisetendust orkestriga harjutada.

Angelika Mikk kerib grimeerija juures jalad istumise alla, sööb ära üüratult suure õuna ja teatab, et pea on tühi, nagu oleks seitse tundi järjest tööd murdnud.

Urmas Põldma ütleb, et mingit pahan-dust küll vaja ei ole, aga me peaksime maksumaksjaga rahulikult aru pidama, et mida meil siis tegelikult vaja on. Võib-olla ei olegi Eesti Vabariigis ooperiteatrit vaja, kui seda ei suudeta kinni maksta.

Neeme Kuningas räägib vaikselt ja tõsiselt häälega, et Estonias töötades on tal tulnud aastaid ennast motiveerida, et töötada jätkuvalt kahe kivi vahel.

Üks kivi on see, et otsustajatele lihtlause- setega ära seletada, et Estonia teater on Eesti riigile tähtis. Teine kivi on see, et seletada ooperikoorige ja orkestrile, miks palk on nii väike.

Järsku ütleb Kuningas: “Me andsime Ur-masele ühe etenduse juurde. Ta mängib Hert-sogit kaks korda.”

“**ÜLLE!!!!**” hüüab keegi kulissides.

Keegi tahab peavalutablette. Ülle annab. Ja ilmselt tahab keegi ka söetablette. Ja mis seal salata, vahel on mõnel hommikuti vaja aspiriini. Lauljatel on nii, et kui nad lähevad öhtul koju, ei saa kolm tundi und. Siis mõni joob õlut, mõni joob sooja piima meega.

Ülle: “Aga tuline ei tohi piim olla, vaid soe!”